

FOA - konference

Selvbestemmelse, omsorgspligt og omsorgsmagt

Selvbestemmelse i dagligdagen

- grundlæggende rettigheder i forhold til selvbestemmelse
- -----

Undtagelser – adgangen til indgreb i selvbestemmelsesretten

- omsorgspligt → magtanvendelse
- sundhedsmæssig tvang
- nødret
- ”husregler” efter afskaffelse af institutionsbegrebet?

Selvbestemmelse - hvor er reglerne?

FNs handicapkonvention

- skal sikre, at personer med handicap ikke bliver diskrimineret
- skal sikre, at personer med handicap faktisk har mulighed for at udnytte de rettigheder, de allerede har ifølge andre konventioner, Grundlov og anden lovgivning

FX

Grundloven

- Personlig frihed, § 71
- Personlig ejendomsret, § 73

Den europæiske menneskerettighedskonvention

- **Respekt for privatliv** og familieliv, hjem og korrespondance, artikel 8

Det er ikke forbudt at gøre indgreb i disse rettigheder →

MEN

Grundlov og konventioner opstiller betingelser for hvilke indgreb + betingelser for indgreb
→ der skal bl.a. være lovgivet om indgrebet (der skal være hjemmel)

Indgreb i selvbestemmelsesretten kræver lov hjemmel §§§

- som altovervejende hovedregel

- I vurderer, at en person har brug for social omsorgshjælp 😊
- Men personen vil ikke have jeres hjælp 😞

selvbestemmelse ←-----→ **magt til omsorg**

Hvor er der lovbestemte indgreb i selvbestemmelsesretten?

FX:

- Servicelovens regler om offentlig omsorgspligt
- Magtanvendelsesreglerne i Serviceloven
- Straffelovens regler om nødret
- Psykiatrilovens regler om tvang i forbindelse med sundhedsmæssig behandling
- ----
- "Husregler"

Offentlig omsorgspligt - Servicelovens § 82

Kommunens pligt til at undgå omsorgssvigt

- Kommunalbestyrelsen **skal yde hjælp** efter denne lov i overensstemmelse med formålet, jf. § 81, til personer med **betydelig nedsat psykisk funktionsevne**, der **ikke kan tage vare på deres egne interesser, uanset om der foreligger samtykke** fra den enkelte.

DVS

- Nogle mennesker **skal** tilbydes hjælp, selv om de ikke beder om den eller ikke vil modtage den
- = de svageste grupper af mennesker med nedsat psykisk funktionsevne (fra forarbejderne til LF 195 / 1998-99)
- **Omsorgspligten indebærer**, at personalet skal blive ved og blive ved og blive ved.... med at få personen til at acceptere at tage imod hjælpen
- Så **omsorgssvigt** er, når en person i målgruppen (SSL § 82) ikke får den nødvendige hjælp!
- **MEN** der må **ikke** bruges fysisk **tvang** til hjælpen
- → få undtagelser i Serviceloven

Hvad var og er meningen med at lovgive om magtanvendelse?

- Servicelovens magtanvendelsesregler i kraft 1. januar 2000
- Formålet med reglerne er at **begrænse magtanvendelse og andre indgreb** i selvbestemmelsesretten til det absolut nødvendige.
- Intentionen var at styrke retssikkerheden for psykisk svage borgere ved:
 - præcisering af det offentliges aktive **omsorgspligt**, også ved manglende samtykke
 - præcisering af det retlige grundlag for **magtanvendelse**
 - hvilke indgreb må foretages?
 - hvilke betingelser skal være opfyldt?
 - hvem kan beslutte indgrebet?
 - hvem må udføre indgrebet?
 - hvornår skal der beskikkes advokat og værge?
 - hvornår kan der klages – og hvem kan klage?
- Det var forudsat ved vedtagelsen af reglerne, at →
- - der skal være fokus på pædagogisk udvikling
- - der skal være åbenhed og dialog om svære situationer
 - (registrering og indberetning)

Serviceovens magtanvendelsesregler - i overblik

Serviceovens kap. 24

Udgangspunkt - der må ikke bruges fysisk magt i omsorgsarbejdet!

- § 124 a → personer med **betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne** og som **ikke samtykker** i en foranstaltning efter §§ 125-129.

Undtagelser i få tilfælde

- efter **forudgående formel tilladelse** - **en afgørelse** - for en bestemt periode

Hvilke former for magtanvendelse kan blive tilladt:

- alarm- og pejlesystemer, særlige døråbnere, hvis det er farligt at forlade sin bolig
- tilbageholdelse i og tilbageførsel til boligen → MEN det er ulovligt at låse nogen inde!!
- fastholdelse i akutte farlige situationer
- fastholdelse i få udvalgte situationer i forbindelse med hygiejne, hvis absolut nødvendigt
- fastspænding med stofseler for at undgå alvorlige faldskader
- flytning uden samtykke, når man ikke kan give et informeret samtykke til flytningen

Selv om der er givet tilladelse, altså truffet afgørelse om at måtte anvende magt til omsorg, SÅ....skal det altid forsøges at få personen til at medvirke frivilligt

Nødret og nødværge

→ ikke "hverdagsregler"

→ straffrihedsregler

Nødværge Straffelovens § 13.

Ulovlige handlinger kan være straffri, hvis:

- de har været nødvendige for at **afværge et overhængende angreb**
- og der er et **forsvarligt forhold** mellem handlingen og angrebet

Nødret Straffelovens § 14.

En **strafbar handling** straffes ikke, når:

- den var nødvendig for at **afværge truende skade** på person eller gods
- og lovovertrædelsen måtte anses for at være af **forholdsvis underordnet** betydning

Selvbestemmelse og tvang

- sundhedsmæssig behandling

Sundhedslovens kapitel 5

Patienter skal give **informeret samtykke** til sundhedsmæssig behandling, inden behandlingen gives.

- MEN

Hvis en patient varigt mangler evnen til at give informeret samtykke, skal **andre give samtykket**:

- de nærmeste pårørende
 - **pårørende har således ret til at være inddraget i planlægning af sundhedsmæssig behandling**
- en evt. værge
- en uvildig anden sundhedsperson

MEN man kan **ikke tvinges til behandling**, med mindre Psykiatrilovens regler om tvangstilbageholdelse eller Straffelovens nødretsregler er opfyldt.

Et kæmpe problem, som juridisk er ved at finde sin løsning.....

- **Det Ethiske Råd og Institut for Menneskerettigheder** anbefaler, at der bør være hjemmel i Sundhedsloven til at behandle varigt inhabile patienter, uanset modstand.....
- *Etisk Råds udtalelse den 26. oktober 2011 om sygdomsbehandling af inhabile demente og Menneskerettigheder i Danmark, Status 2013 - om ældre.*

Og så lidt om ”husregler”

- anstaltsanordninger (retligt grundlag uden hjemmel i lovbestemmelse)

Institutionsbegrebet afskaffes i 1998

- Den juridiske ramme om boligen ændres →
- En stadig løbende proces fra ophold i totalinstitution mod **privatliv i egen bolig** og inklusion i samfundet

- **Adskillelse af bolig og social støtte**
 - Boligudbuddet skulle reguleres af boliglovgivningen
 - Omsorgshjælp skulle reguleres efter Serviceloven

Ønske om at styrke beboernes position ift. personale og ledelse →

- Beboerne har ret til selvbestemmelse og privatliv i egen bolig

”Husregler” efter institutionsbegrebets ophævelse ????

Boligen →

- den helt private del af boligen
- servicearealer
- fællesarealer

Mulighed for "adfærdsregulering" i fællesskaberne

Serviceovens § 126

Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at **fastholde en person** eller **føre denne til et andet opholdsrum**, når

- 1) der er **nærliggende risiko for**, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide **væsentlig personskade**, og
- 2) forholdene i det enkelte tilfælde gør det **absolut påkrævet**